

Роки обпалені війною (ст. 73-79)

На світанку 22 червня 1941 року шквал артилерійського вогню та град бомб обрушився на мирні міста та села України. Війна прийшла несподівано.

Слово «війна» затьмарило всю радість у житті людей. У селі всюди було чути лемент дітей, плач матерів, лайки чоловіків – і все це зливалось у великий сум, у велику печаль. Навкруг була паніка, хаос. Тоді ще не розуміли, що зойки душ українців не були передчасними, адже український напрямок для Гітлера був одним із ключових. Почалася загальна мобілізація... Старше чоловіче населення було призване в армію, хто був ще молодий роками, того не брали. Хто залишався – не знав, що робити і що з ним буде завтра.

В історії Другої світової війни було багато трагічних і героїчних подій. Оборона Києва в липні-вересні 1941р. одночасно була і героїчною, і трагічною сторінкою цієї війни.

Так склались події, що під час оборони Києва села Лютіж і Гута-Межигірська стали передовою лінією його оборони. Тому що по території цих населених пунктів проходила лінія укріпрайону, що була побудована ще в 1929-1931 рр. Бойові дії, які розпочалися тут в серпні 1941 року, тривали до останнього дня оборони столиці України.

По території с. Гута-Межигірська проходила частина лінії Київського укріпрайону (КиУР), де було споруджено 15 оборонних об'єктів: 1 артилерійський та 14 кулеметних дотів. Після того як в 1939р. до Радянського Союзу було приєднано Західну Україну і Західну Білорусію, кордон Радянського Союзу відійшов далеко на Захід від Київського укріпрайону і він опинився в глибокому тилу. На новому кордоні почалось будівництво нової лінії оборони (лінія «Молотова»), тому було прийнято рішення про консервацію КиУРа.

Вся територія укріпрайону ретельно охоронялась від цивільного населення, була огорожена колючим дротом та патрулювалась кінною охороною.

З 1935 по 1941 роки КиУР знаходився в законсервованому стані. З дотів були зняті кулемети і гармати, боєприпаси та військово-обладнання вивезені на склади або частково направлені до нової лінії оборони в Західній Україні.

За цей час вентиляційні системи і водяні трубопроводи заржавіли і піддалися корозії, деякі доти частково були затоплені дощовими водами. Дерев'яні елементи в дотах сильно прогнили,

Кирпонос Михайло
Петрович

ДОТ № 582. Кулеметний, тип – М2,
одноповерховий, на 3 амбразури.

Комендант: л-т Новаковський І.Я. Фото 2007 року

навколо споруд, особливо в лісах в районі сіл Мощун, Гута-Межигірська, Лютіж, поросли молоді дерева, які закривали видимість із дотів на пойму річки Ірпінь і заважали пізніше вести прицільний кулеметний вогонь. Також відсутніми в лінії оборони були і протитанкові рови, траншеї і окопи для піхоти, тому що в радянській військовій науці не передбачалось, що армія буде вести окопну війну, а вивчалась лише наступальна тактика.

У північній частині лінії оборони, в тому числі біля Гута-Межигірської, залишились окопи від лінії оборони Першої світової війни, яку будували в 1915р. Хоча у 1941 році вони були схожі на канали, які густо поросли травою та кущами, часто мали глибину в зріст людини, і їх теж можна було використовувати по призначенню.

Перші бої на кордоні після нападу Німеччини на Радянський Союз в червні 1941р. показали, що Червона армія не в змозі зупинити ворога на недобудованій лінії оборони. Тому її частини з боями відступали, несучи великі втрати в живій силі та техніці.

Тому було дано наказ терміново готувати лінію оборони Київського укріпрайону і відводити війська до Коростенського укріпрайону, щоб потім зайняти лінію оборони по КиУРу.

За директивою командування Південно-Західним фронтом м.л. Кирпоноса М.П. вже з 24 червня 1941 року почалась підготовка до оборони КиУРу. Був призначений командний склад, в основному з молодих лейтенантів, що нещодавно закінчили річні військові училища. Серед них і молодий лейтенант Новаковський Іван Якович був призначений комендантом доту №582. Після завершення війни він повернувся в с. Лютіж і працював вчителем військової підготовки в Лютізькій школі та багато розповідав, як безпосередній учасник, про події осені 1941р.

Оскільки військові були вже задіяні на фронті, було прийнято рішення для формування гарнізонів лінії оборони провести призов в армію чоловіків віком від 18 до 45 років з Києва та навколишніх сіл і міст.

Для проведення будівельних робіт на лінії укріплення було залучено цивільне населення. Десятки тисяч мобілізованих і добровольців, серед яких були жінки, діти і люди літнього віку з 30 червня по 9 липня щоденно виходили на роботи: рили окопи і протитанкові рови. Бувало що і ночували там, щоб рано-вранці знову приступити до роботи. Коли 5 тисяч киян прийшли на будівництво північної частини лінії оборони, місцеві жителі, в тому числі сіл Лютіж і Гута-Межигірська, розселили їх по своїх домівках.

За десять днів було зроблено дуже багато: між дотами вириті протитанкові рови і траншеї, побудовані бліндажі, земляні укриття, розчищено від дерев сектор обстрілу з вогневих точок. Але це було зроблено лише на першій лінії оборони протяжністю 85 км навколо Києва на правому березі Дніпра. КиУР було поділено на батальйонні райони оборони (БРО). 22-БРО був у Гуті-Межигірській. По наказу коменданта для зручності управління 14.07.1941р. КиУР був поділений на два сектори: південний і північний.

Північний сектор, куди входив і 22-БРО Гута-Межигірської, був довжиною 50 км вздовж річки Ірпінь від с.Білогородка до с.Бірки, де було збудовано три дамби, якими могли перекрити річку, щоб затопити пойму шириною 1-2 км.*

Штаб будівництва лінії оборони на чолі з полковником Зайцевим знаходився в Пущі-Водиці в санаторії ім. 1-го Травня. Комендантом північного сектору був призначений комбриг Аверін Д.В.

Тим часом німецькі війська рвались до Києва. 11 липня 1941р. бойова група німецької 13 танкової армії по Житомирському шосе підійшла до р. Ірпінь в районі с. Стоянка і вступила у бій з бійцями Київського укріпрайону. В перший день оборони бійці Червоної Армії встигли зірвати міст через річку Ірпінь. Так почалась 72-денна оборона Києва, яка тривала до 19 вересня 1941 року.

Із спогадів німецького солдата Віллі Кубика: «Шосе, як ніколи, помічено слідом спішного відступу росіян. Знищені танки, вантажівки, гармати всіх видів, мертві росіяни, коні, палаючі автомобілі й інше військове майно загороджує дорогу. По дорозі назад, у тил, марширують полонені росіяни, ніхто про них не турбується і не звертає уваги. Якимось там в тилу їх підберуть».

Першою по передових військах противника вдарила радянська авіація, але особливих втрат ворогу завдано не було, так як вони з'їхали з шосе і заховались у лісистій місцевості. Потім вдарила артилерія і кулемети. Але це були не системні удари, а невідповідна стрілянина. Тому командування видало наказ припинити вогонь, щоб не видавати ворогу свої вогневі позиції. Але противник добре знав про наявність біля Києва КиУРу, тому припинив наступ. Їм потрібно було вирівняти фронт, адже північніше від шосе німецькі війська зупинились біля Коростенського укріпрайону, а південніше – біля Фастова, і виникала загроза, що радянські війська можуть перейти в наступ і оточити німців, які прорвались до Києва по Житомирському шосе.

Німці, оцінивши ситуацію, визначили, що наступати на Київ з півночі заважає річка Ірпінь з великою болотистою поймою, а на пагорбах – обладнана дотами лінія оборони. Особливо міцною вона була біля с. Гута-Межигірська, а біля Мощуна (23-БРО) і с.Бірки (21-БРО) були слабкі місця.

Тому німці в другій половині липня основний удар направили на південний сектор лінії оборони та прорвались до Києва в районі села Пирогово (сьогодні м.Київ) і Голосіївського лісу.

Захисники Києва зупинили ворога, а згодом перейшли в контрнаступ, і він був змушений відступити до Фастова, де відбулась велика битва, яка закінчилась невдалою спробою Червоної армії розгромити німецькі військові формування.

У цей час у північному секторі розпочали наступ німецькі війська СС «Лейбштандарт А.Гітлер». Біля Гута-Межигірської велися щоденні поодинокі обстріли з кулеметів та гвинтівок, але особливої активності німці не проявляли.

На деякий час фронт стабілізувався. Це вирішило використати радянське командування для проведення

розвідувальних дій та організації партизанського руху в тилу ворога. Для цього студентів та школярів, одягнутих у цивільний одяг, переправляли в тил ворога на 1-5 днів для виявлення дислокації та кількості німецьких військ. У с.мт. Димер було зібрано комуністів і дано завдання формувати в селах партизанські загони. Такий партизанський загін було сформовано і в с.Лютіж в кількості 14 чоловік на чолі із Скотаренком Григорієм Степановичем. Згодом цей загін увійшов до складу 1-го Бородянського партизанського загону, що в липні-вересні 1941р. активно діяв у тилу німців під час оборони Києва і завдавав певних втрат ворогові, нападаючи на їх тиліві частини, знищуючи боєприпаси та живу силу. Проте фашистські війська почали активно боротись проти розвідників і партизанів. 25 липня 1941р. німецьке командування видало директиву: «... Підозрілих цивільних осіб обшукувати, у випадку знаходження в них зброї – розстрілювати. Цивільному населенню оголосити, що між заходом і сходом сонця ніхто під страхом розстрілу не має права залишати свій будинок...»*

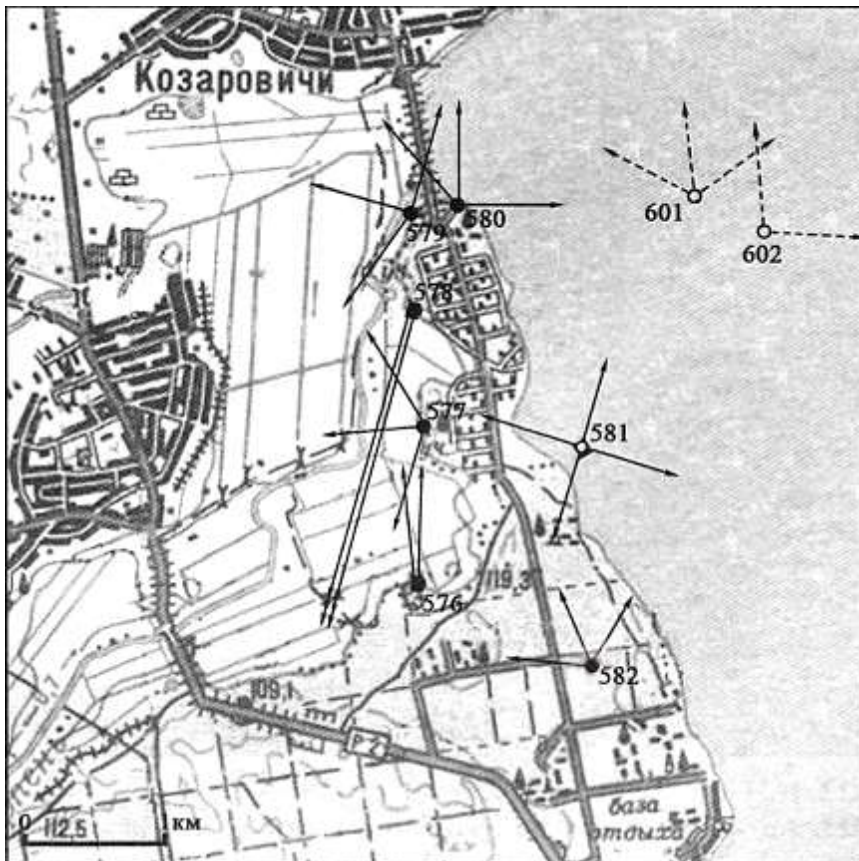
Для того щоб більше нагнати страх на цивільне населення, німці зібрали по декілька людей із місцевих сіл і привселюдно на смерть покарали затриманих партизан і розвідників. Повішених або розстріляних партизанів німці не дозволяли хоронити декілька днів.

Крім того ворог проводив активну ідеологічну атаку на бійців Червоної армії. Для цього з літаків на окопи червоноармійців скидали листівки, де розповідалось про те, що у зайнятих німцями територіях було ліквідовано радянську владу, розпущено колгоспи, людям роздають землю для власного обробітку, дають навіть худобу, люди ведуть власне господарство і т.д. Можливо, піддавшись цій агітації, а можливо хтось мав конфлікти з радянською владою або просто хотів повернутись до сім'ї, почастішали випадки дезертирства серед бійців Червоної армії. Після довгих і кровопролитних боїв, що йшли під Києвом у багатьох бійців посилилась паніка і страх загинути, тому частішими стали випадки здачі в полон. У зв'язку з цим, 16 серпня 1941, вийшов відомий наказ № 270 за підписом Сталіна про заходи боротьби з випадками боягузтва і здачі в полон.

«... наказую:

Командирам і політпрацівникам, які під час бою зривають з себе знаки відмінності і дезертирують у тил, або здаються в полон ... сім'ї їх підлягають арешту ... дезертири підлягають розстрілу ... сім'ї червоноармійців, які здалися в полон позбавити державної допомоги і підтримки»**

До кінця серпня тяжкі бої з перемінним успіхом для обох сторін йшли на південній лінії оборони. На північній ділянці в районі Гути-Межигірської в основному велись розвідувальні дії та нечасті обстріли позицій з метою виявлення вогневих

точок. З 24 серпня 1941р. саме ця ділянка оборони стане головною у наступі фашистів на Київ.

Ще 21 серпня 1941 року вийшла відома директива Гітлера № 33 про припинення наступу на Москву і повернення до Києва на південь танкової армії Клейста та на північ танкової армії Гудеріана для оточення Києва з лівого берега Дніпра. Для цього німецькі війська почали наступ з Малина на Іванків у напрямку сіл Горностайпіль-Страхолісся (операція «Бобер»), де проходив міст і пором через Дніпро на лівий берег, а також міст через Десну до м. Остер.

Радянське командування, яке розгадало план німців, вирішило зняти частину військ (27с.к.) з північної лінії оборони (Гута-Межигірська-Бірки) і переправити їх на лівий берег Дніпра, щоб не дати німцям захопити міст та плацдарм на лівому березі Дніпра. Для цього було споруджено дві переправи біля сіл Сухолуччя і Толокунь і дві переправи біля сіл Глібівки і Ясногородки.

Послаблення північної лінії оборони стане пізніше фатальною помилкою у обороні столиці України.

23 серпня 1941 року німецька II танкова армія при підтримці III-ї піхотної дивізії стрімко прорвала оборону радянських військ і вийшла біля села Окуніново до неушкодженого моста та захопила плацдарм на лівому березі Дніпра. Радянські війська безуспішно спробували вигнати німців з лівого берега і відвоювати міст. У цей час кораблі Пінської флотилії підійшли до мосту і з східної сторони зуміли підпалити його та знищити. При цьому німецькі військові встигли затопити 5 кораблів і два допоміжних судна.

У ніч на 24 серпня почались активні військові дії на північній лінії оборони. Штурмова група піхоти 168-ї дивізії прорвала оборону радянських військ вздовж з/д лінії і почала наступ на Гостомель і до вечора зайняла його. Бійцям Червоної армії вдалось підірвати міст через струмок Буча і річку Ірпінь. Це створювало загрозу 23-БРО (Мошун) і 22-БРО (Гута-Межигірська), так як німці могли зайти з лівого боку лінії оборони.

Загрозливо складались події для 22-БРО (Гута-Межигірська) і 21-БРО (Бірки) із правого боку лінії оборони. 24 серпня 44 німецька піхотна дивізія почала наступ на Димер-Демидів з метою вийти до понтонної переправи в районі Лютіж-Сваром'я. Сюди ж з Горностайполя йшла німецька моторизована група, а 296 німецька піхотна дивізія повинна вийти до річки Ірпінь навпроти с. Гута-Межигірська. Для цього німцям потрібно було пройти з боями через дві лінії укріплень близько 10 км.

Вдень 131-й п.п. німців через с. Воронківка вийшов до Демидова, де стояли частини Червоної армії та поодинокі танки, і до ранку 25 серпня захопили село Демидів, взявши в полон 30 червоноармійців, а двох полонених партизан розстріляли. Інші німецькі війська зупинились на лінії Озера-Блиставиця. До вечора 25 серпня німці зайняли Ірпінь і Бучу. Радянські війська свідомо і організовано відійшли на правий берег річки Ірпінь на лінію укріпрайону.

Захоплення Києва Вермахтом. Німецька гармата Рак 35/36 на вогневій позиції в Києві, на крутому березі Дніпра

Вранці 25 серпня німецьким військам було поставлено завдання: 296 п.д. переправити через річку Ірпінь і зі сходу захопити Гуту-Межигірську, а 44 п.д. (командир генерал-лейтенант Зіберт) з Демидова через міст зайти в Лютіж.

Радянським саперам вдалось підірвати міст через Ірпінь по дорозі Демидів-Лютіж, де німецька піхота спробувала форсувати р. Ірпінь. Німецька атака була відбита вогнем з дотів, що знаходились на лінії оборони в с. Гута-Межигірська.

Після цього німці вирішили детально оглянути місцевість, де окопались радянські війська. Під час огляду було помічено групу радянських бійців, що окопались на окраїні лісу, при цьому один із червоноармійців перебіг на сторону німців. До обіду німці проводили огляд і виявили ще декілька дотів і земляні укріплення. Вдень до німців було доставлено 28 великих надувних човни. До вечора вони склали новий план наступу:

134-й п.п. форсує Ірпінь біля с. Синяк, захоплює Гуту-Межигірську і наступає на південну окраїну села Лютіж;

131-й п.п. форсує Ірпінь біля Демидова і наступає на Лютіж та захоплює східні його окраїни;

44-й розвідбатальйон наносить відволікаючий удар в районі с. Козаровичі.

О 04:30 26 серпня німецькі війська перейшли в наступ згідно плану. Через три години бою вони змогли наблизитись до дотів на 200м і наштотувались на шалений кулеметний вогонь. Прикрившись димовою завісою, німці змушені були відступити назад, понісши втрати в кількості 150 бійців.

У цей час німецький 134-й п.п., який почав переправу на човнах, в повній мірі не зміг їх використати (тому що пойма річки була затоплена та мала ширину до 1 км і була сильно заболочена), а наблизившись до берега, наразився на сильний вогонь з дотів, що були на окраїні лісу біля с. Гута-Межигірська.

Німці дізнались, що понтонний міст біля с. Сваром'я був розібраний червоноармійцями, і після невдалої спроби форсувати р. Ірпінь вирішили припинити атаку і повернути війська на попередні позиції.

Із спогадів начальника політвідділу Білоусова І.В.: «Багато героїзму проявили наші бійці і командири в цей тяжкий час, але потрібно сказати і про нездорові явища серед наших людей, які знаходились в дотах...

...Коли почався масований обстріл, командир дота, лейтенант зі своїми бійцями залишив дот і втік на півтора кілометра в тил. Командир 28 дивізії зі своїми людьми, підійшовши до цього місця, зайняв залишений дот, а коли закінчився ураганний вогонь і німців відбили, цей лейтенант зі своїми

Соборна площа Києво-Печерської Лаври з руїнами Успенського собору. Знято з борту німецького літака, 1941р.

«героями» з криками «Ура!» прибіг до доту, але побачив, що дот уже зайнятий іншими бійцями.

Я виключив його із партії та віддав під суд»*

Як видно з докладів німецьких командирів вищому командуванню, однією із причин невдалого наступу німців була недооцінка сили і міцності північної лінії оборони, а саме ділянки 22-БРО Гута-Межигірська. У німецькому донесенні 296 п.д. говориться: «...ділянка р. Ірпінь північніше Гостомеля не є такою серйозною перепорою, як південна. Перш за все, з фортифікаційної точки зору ділянка знаходиться лише в стані початку будівництва. По даним розвідки і показах полонених, ця ділянка або зовсім не зайнята військами або має лише слабку бойову охорону».**

Це говорить про те, що на цій ділянці було добре замасковано об'єкти і німецькі розвідники не змогли глибоко розвідати даний укріпрайон.

У відповідь на німецький наступ у районі Гута-Межигірська-Лютіж активізували свої дії місцеві партизани, які в районі м. Ірпінь (в кількості 14 чоловіків і 2 жінок) обстріляли німецьких артилеристів 168 п.д. Німці почали переслідування партизан. В оперативній довідці цієї дивізії повідомляється: «...в ході бою знищена партизанська група, 13 вбитих, 1 підліток, 1 дівчина-зв'язкова захоплені в полон, вилучено 1 поштового голуба»***

Після невдалого німецького наступу в прифронтових селах Глібівка, Козаровичі і Демидів німцями встановлювався жорсткий контроль за місцевими жителями. Для кращого виявлення тут радянських розвідників і диверсантів, перевдягнутих в цивільний одяг, 7 вересня 1941 року всіх підлітків і дорослих чоловіків тимчасово виселили за межі сіл.

В останні дні серпня німці проводять активні розвідувальні дії, допити полонених та перебіжчиків, виявляють партизанів і місцевих комуністів та проводять показові розстріли, готуються до другого штурму укріпрайону. Обстановка ставала дуже напруженою, внаслідок чого збільшилась кількість радянських перебіжчиків на сторону німців. Для боротьби з цим явищем радянським командуванням були створені спеціальні загони запобігання та видана директива про роз'єднання солдат-односельчан у військових частинах, щоб запобігти змові з метою втечі. Партизанам доручалось розстрілювати сім'ї дезертирів-перебіжчиків. Також показово було розстріляно перебіжчика, який здійснив невдалу спробу. Для цього від кожного взводу було направлено по два бійця, які були присутні на цьому заході. Ще радянське командування видало спеціальний наказ гарнізонам дотів, що зобов'язував тримати їх закритими. Ключ від дверей повинен бути лише в коменданта, нікому з бійців, окрім часового, з доту виходити заборонялось.

Німці, таємно готуючись до повторного наступу на ділянці Гута-Межигірська-Бірки, 30 серпня в обхід через села Абрамівка і Катюжанка перекидали сюди додаткові військові сили.

2 вересня біля с. Козаровичі німцям вдалось затримати двох радянських розвідників, які під час допиту детально розповіли про систему оборони 22-БРО (Гута-Межигірська) і про втрати тут радянських військових та панічний стан у деяких бійців.

Цікавим є той факт, що для підняття бойового духу радянських солдат Й. Сталін видав наказ 25.08.1941 з 1 вересня всім бійцям, які знаходились від лінії фронту не більше 15км, видавати по 100гр горілки, а хто не хоче пити може відмовитись, передавати горілку іншому заборонялось.

2 вересня німецькі формування з Демидова 205мм батареєю обстріляли ДОТ-558, що контролював міст через Ірпінь та дорогу Демидів-Лютіж. Було одне попадання в ДОТ і в

стіні з'явилася тріщина. У цей день самотній німецький бомбардувальник скинув 7 бомб на Гуту-Межигірську.

У відповідь 8 вересня бійці ДОТу-554 обстріляли ворожі позиції в с. Демидів, а поодинокі радянські літаки скинули авіабомби на позиції німців в с. Глібівка та с. Демидів.

Після трьох тижнів боїв загрозливо складалась ситуація в районі міжріччя Дніпра і Десни. 9 вересня німці форсували Десну, захопили Остер. Радянські війська відійшли на північну окраїну с. Вища Дубечня. Усе більше ворог просувався по лівому березі Дніпра і загрожував оточити Київ зі сходу.

Після цього 11 вересня Маршал Будьоний вперше звернувся до Москви з пропозицією вивести війська з Києва, але отримав відмову та наказ відкинути ворога з лівого берега Дніпра. Але вже 14 вересня 1941 року німецька танкова армія Гудеріана, яка йшла з півдня в обхід Києва по лівому березу Дніпра, зустрілась із танковою армією Клейста, що йшла з півночі по лівому березу Дніпра в обхід Києва. Отже, кільце навколо Києва зімкнулось. В оточення потрапила вся 37-а армія, яка під керівництвом генерала Л. Власова тримала оборону Києва (у 1942 р. він потрапив у полон, перейшов на сторону німців і створив РОА – «русскую освободительную армию»).

Після цього німецьке командування готувало загальний наступ по всій лінії КиУРу: на південний сектор в напрямку с. Пирогово, с. Мишоловка (сучасний Київ) та взяття Києво-Печерської лаври (Цитадель) і на північний сектор у напрямку с. Бірки, с. Лютіж і оточення військ укріпрайону в селі Гута-Межигірська.

Ця операція розпочався 16 вересня 1941р. з наступу німецьких дивізій на с. Пирогово, с. Мишоловку через Голосіївський ліс. Із тяжкими боями німці наближались до Києва.

На північному секторі Гута-Межигірська-Бірки наступ ворога відкладався до 18 вересня, бо на підмогу 296 п.д. йшла ще 71 п.д.

О 6:00 18 вересня німецька 296 п.д. одночасно почала штурм укріпрайону біля с. Бірки в напрямку до с. Лютіж зі сходу та наступ з с. Демидів на північну окраїну с. Лютіж та Гуту-Межигірську. 71 німецька п.д. залишалась стояти на лівому березі Ірпіня на лінії Білогородка-Гостомель напроти с. Мощун.

Ще вночі 18 вересня німці вели ураганний артобстріл по укріпрайону на лінії Гута-Межигірська-Бірки, але особливої шкоди це не принесло, лише перебило дріт телефонного зв'язку. Але в районі с. Бірки німецькій артилерії вдалось зруйнувати шість оборонних споруд (ДОТів і ДЗОТів). Під димовою завесою німецькі ударні групи 520 і 521 п.п. почали атаку. У цей час активно будувався понтонний міст через Ірпінь. 520 п.п. німців переправились в с. Бірки і почали «зачистку» ДОТів, закидаючи їх гранатами та підпалюючи із вогнеметів і о 7 годині ранку прорвала оборонну лінію ДОТів і вийшла в центр села, а до 8 години село було захоплено, і німці далі продовжували наступ в напрямку на с. Лютіж. О 11:45 ворожі війська вийшли на північну окраїну села Лютіж, але тут змушені були залягти, бо наразились на кулеметний вогонь з ДОТів 581 та 582 (ДОТ Новаковського).

В той час, 18 вересня, німецький I батальйон 521 п.п. зранку намагався з Демидова по дорозі на Лютіж переправитись через Ірпінь, але потрапив під шалений обстріл з ДОТу-558. Лише в обід, коли зі сторони Козарович підійшли 2 батальйони німців, що переправились по понтонному мосту через Ірпінь і змогли знищити ДОТ-558 та допомогти 519 п.п., німцям вдалось увійти в с. Лютіж і продовжити бойові дії по захопленню села та укріпрайону в с. Гута-Межигірська

На хід подальших подій вплинув наказ з Москви командуванню Пд-Зх фронту припинити оборону Києва, а війська відвести на лівий берез Дніпра. Так склалось, що цей наказ у

військові частини надійшов о 3 годині ночі 18 вересня, а в 161 п.д. що захищала села Лютіж і Гуту-Межигірську цей наказ надійшов лише о 13 год. дня 18 вересня.

В наказі говорилось, щоб о 3 годині ранку військам зняти з позицій, не вступати в бойові дії з німцями, а ДОТи замінювати і підірвати, військам з сіл Лютіж та Гуту-Межигірської відступати на Старі та Нові Петрівці до Києва через Куренівку на Поділ і через міст ім. Є. Бош переправитись на лівий берег Дніпра.

Та наказ прийшов у розпал боїв за села Лютіж і Гуту-Межигірську. Деякі частини КиУРУ вже залишили лінію оборони, тим більше що з південної сторони Києва німці вже ввійшли в місто, а це означало, що якщо війська не відійдуть з Лютежа і Гуту-Межигірської, вони можуть потрапити в оточення. Ситуація, що склалась, вимагала організовано всім бійцям підніматись з лінії оборони і ведучи оборонні бої відступати з Лютежа до Києва.

О 14:30 в Лютежі німці розпочали другий наступ з артобстрілу радянських військ на північній окраїні села, закидавши гранатами та поливаючи з вогнеметів ДОТ-582. Німці змогли оточили ДОТ, після чого бійці здалися в полон, а радянські війська з села Лютіж почали відступати в сторону Старих Петрівців. До 19:00 Лютіж було взято німцями і їхні війська вийшли на дорогу Лютіж-Гута-Межигірська. За цей час I німецький батальйон 521 п.п., що наступав з Демидова, прорвався на південну окраїну лінії оборони Гуту-Межигірської і зміг зайняти ДОТ-537. Але до вечора 18 вересня німецькі війська припинили наступ на Гуту-Межигірську. О 4 годині ранку 19 вересня вони розпочали останній штурм ліній укріплення, що залишились не зайнятими у Гуті-Межигірській.

Для цього з лівого берега Ірпеня з Гостомеля переправились німецькі війська 71 п.п. і почали наступ на Гуту-Межигірську. До 8 години ранку, після того як радянські війська за наказом залишили село, німці зайняли Гуту-Межигірську і знищили ДОТ-551, що знаходився в середині села та зайняли споруду з ДОТів 552 і 553. Одночасно з 71 п.д. німці розпочали наступ зі сторони Демидова і повністю знищили ДОТ-556, що був на окраїні лісу напроти с. Демидів. Далі ворог продовжив наступ на Гуту-Межигірську з північної частини села Лютіж і дійшов до ДОТу-555 та артилерійського ДОТу-554, які до останнього вели бої на лінії укріпрайону. Але опинившись у нерівних умовах червоноармійці за наказом командування залишили лінію оборони і почали відступ до Києва. Так до 11:00 19 вересня 22-БРО Гуту-Межигірської був зайнятий німцями. У цей же час ворожа 95 п.д. зломил опір радянських військ біля Голосіївського лісу і прорвались в центр Києва, і о 11 годині 19 вересня 1941 німецькі війська ввійшли в Києво-Печерську лавру («Цитадель») і на дзвіниці Лаври вивісили стяг Рейха.

Київ було взято, а захисників Києва ще попереду чекала катастрофа у «Баришівському котлі».